

Uitgeverij Gianni

www.uitgeverij-gianni.nl

Dagblad De Limburger, 17-12-2004

Debuut van 84-jarige Bernard Tervoort

Op zijn 84ste debuteert Bernard T. Tervoort met Teken van Leven als misdaadauteur. Zijn leven kent tot nu toe twee belangrijke componenten. Vijfentwintig jaar was hij Jezuïet, onder meer in Eijsden en Maastricht. Daarna was hij bijna net zo lang hoogleraar Taalwetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Daar maakte hij faam door als eerste aan te tonen dat doven daadwerkelijk over een echte taal beschikken. Deze twee werelden, die van de kerk en van de doven, combineert hij nu voor het eerst in zijn middeleeuwse thriller.

Jos van Cann

Bernard T. - roepnaam Ben - Tervoort was de oudste zoon van het hoofd der school in Groesbeek. En zoals dat hoorde in de betere kringen in die tijd, ging hij naar het Canisius College in Nijmegen. In 1938 komt de jonge Ben bij de Jezuïeten en na zijn noviciaat en junioraat begint hij aan een studie filosofie in het Berchmanianum in Nijmegen. In september 1942 volgt de door de bezetter afgedwongen kennismaking met Zuid-Limburg: "Op hetzelfde station waar 24 jaar eerder Kaiser Wilhelm arriveerde, kwamen wij aan om ons voor enkele jaren te vestigen in het Ursulinnen-klooster in Breust bij Eijsden. Dat kreeg landelijk bekendheid door de televisieserie *Dagboek van een herdershond*. In die periode heb ik uit de bibliotheek aan de Tongersestraat in Maastricht de hele Russische literatuur in het Duits kunnen lezen met het smoesje dat het zo nuttig voor mijn filosofiestudie was."

Twee jaar later gaat Tervoort in Amsterdam eerste Nederlands en vervolgens taalwetenschappen studeren: "Daar mocht ik dankzij operatie Market Garden de hongerwinter aan den lijve ondervinden." Terug in het zuiden begint hij na het afstuderen aan zijn promotie-onderzoek over doven-taal. "Tijdens mijn studie had ik in St. Michielsgestel op het doveninstituut gezien hoe doven met behulp van gebarentaal communiceerden. De leraren vonden dat toen daar onbelangrijk en ongewenst, want doven moesten leren spreken. Kinderen kwamen dan echter moeilijk tot zinnen en ze spraken allemaal monotoon terwijl intonatie belangrijk is bij taalgebruik.

Mij intrigeerde die gebarentaal waar nog niets over bekend was, dus op aanraden van mijn docent heb ik die gefilmd en mijn proefschrift daar aan gewijd."

De jaren vijftig brengt Tervoort grotendeels in Maastricht door, waar hij zich graag één dag per week in het zweet werkt in de Jezuïetenberg: "En na zo'n dag kon ik dan bij de familie Rieu aanschuiven voor het avondeten omdat Rieu senior dirigent was van het koor en het orkest van Ignatius-college."

Uitgeverij Gianni

www.uitgeverij-gianni.nl

De jaren zestig vormen een breekpunt voor Tervoort. Hij vertrekt niet alleen uit Maastricht om zijn wetenschappelijke carrière - in binnen- en buitenland - elders voort te zetten. Dat resulteert in 1966 in zijn benoeming tot hoogleraar in de psycho- en patholinguïstiek aan de Universiteit van Amsterdam (thrillerauteur René Appel promoveert later bij hem). Maar hij hangt ook het habijt definitief aan de kapstok en vertrekt bij de Jezuïeten. Ingrijpende gebeurtenissen. "Beide onderwerpen komen dan ook aan bod in *Teken van Leven*. Daarin stel ik in een niet hedendaagse context de controverse in het dovenonderwijs aan de orde: moet je doven zelf alleen opvoeden of ze ook voorbereiden op de maatschappij of misschien een combinatie van die twee? Deze discussie speelde in de jaren zestig ook in het doveninstituut in St. Michielsgestel."

Zijn hoge mate van onvrede met de katholieke kerk krijgt eveneens ruim baan in zijn misdaaddebuut: "Ik wilde mijn vingers echter niet meer branden aan actuele geloofskwesties, maar ik huiver en verafschuw het beleid van Rome. Neem dat van me aan. Anderen kunnen dat echter beter verwoorden, dus daarom heb ik mijn ongezouten kritiek op de kerk geprojecteerd in de Middeleeuwse kwesties zoals die van het misbruik van het biechtgeheim, kerkelijk recht en financiën en de pauselijke onfeilbaarheid."

De ondertitel van *Teken van Leven* omvat de verpersoonlijking van deze twee thema's: *de dove monnik en de grootinquisiteur*. Dit geeft in de kern al aan waar Tervoorts historische thriller over gaat: over macht en over tegenstellingen: in een middeleeuws klooster tussen hoge en lage geestelijken, tussen kerk en staat, tussen rijk en arm, tussen doof en horend, tussen blind en ziend. Dismas is een dove jongeling die door zijn ouders wordt aangeboden aan het plaatselijke klooster. Daar denkt men aanvankelijk dat de knaap niet alleen doof maar ook dom is. Toch wordt Dismas opgenomen in de gemeenschap en legt hij zijn gelofte af. Maar al snel gaat het toch mis: met name zijn onkuis gedrag brengt hem in gevaar. De nieuwe inquisiteur van het bisdom in het klooster wil maar al te graag een voorbeeld stellen van zijn gezag. Dismas is de pineut. Maar ook de abt is uit op het versterken van zijn positie, in en buiten het klooster. Om grond aan de kopen bezoekt hij een naburige graaf, wiens vrouw met de abt haar man wil ontvluchten. Een en ander komt ter ore grootinquisiteur magister Callixtus, die onmiddellijk de abdij met zijn schrikbewind confronteert. Als dit de abt ter ore komt, vraagt hij de graaf om hulp (en om zo diens echtgenote terwille te kunnen zijn): macht door kracht.

Zo ontspint zich een machtsstrijd tussen kerk en staat, maar ook binnen de kerk tegen de inquisitie. Slachtoffer van dit alles dreigt de arme Dismas te worden die alles in eerste instantie met lede ogen aan moet zien vanuit zijn kerker. Tijdens het proces krijgt hij echter steun uit onverwachte hoek.

Een intrigerende historische thriller. In de eerste plaats omdat één van de hoofdpersonen doof is. Bovendien schetst een prachtig Middeleeuws tafereel dat doet denken aan *De naam van de roos* van Umberto Eco, zo'n beetje de oer-historische misdaadroman. Tervoort heeft er zelfs het taalgebruik in zijn verhaal voor aangepast, wat de sfeer ten goede komt zonder dat dit ten

Uitgeverij Gianni

www.uitgeverij-gianni.nl

coste gaat van de vaart en de spanning. Met name het eerste deel is sterk wanneer het verhaal zich concentreert rond de dove Dismas. Maar ook hoe deze de terechtzitting ervaart en ondergaat, is aangrijpend.

Als zo'n van een hoofdonderwijzer is Tervoort van jongs af aan omringd door boeken, zoals ook valt te lezen in zijn autobiografie *Jezus, ben jij dat? Het verhaal van een roeping* (1998): "Taal, literatuur en mooie verhalen hebben me altijd geboeid. Ik schreef als kind opstellen met hoge cijfers en naast mijn vakliteratuur talloze korte verhalen waarvan er enkele zijn gepubliceerd in onder meer Vrij Nederland, Margriet en de Playboy. Bovendien hou ik ook al jaren een dagboek bij. Maar na mijn pensionering rijpte langzaam het plan om mijn opvattingen over doven-communicatie en over de ontwikkelingen van de kerk te combineren in een thriller. De Maastrichtse connectie ontstond als het ware vanzelf. Eén van mijn jongensboeken die ik vroeger heb geschreven, had ik ooit uitgeleend aan de familie Corten in Maastricht. Bij het opruimen stuitte René Corten erop en wilde dit terugbrengen. Hem liet ik het manuscript van *Teken van Leven* lezen en hij gaf dat enthousiast door aan zijn collega-Neerlandici, die dat enthousiasme deelden. Bovendien introduceerde hij me bij mijn Maastrichtse uitgever, die het boek magistraal heeft vormgegeven."

Daar is geen woord teveel van gezegd. De Maastrichtse beeldend kunstenaar Hans ter Horst (45) schilderde namelijk voor alle 36 hoofdstukken van *Teken van Leven* kleurrijk geïllustreerde eerste hoofdletters, zoals in de Middeleeuwen gebruikelijk was. "Het verhaal nodigde daar als het ware toe uit", verklaart Ter Horst. "Ik ben meteen oude kapitale letters gaan bestuderen en vanuit die voorbeelden gekeken naar de mogelijkheden van dit boek. De schilderijtjes, waarvan er ook een op het omslag prijkt, zijn vervaardigd met acryl, inkt en goudverf. Het was de eerste keer dat ik zo'n opdracht had, maar het was heel leuk om te doen. Normaal schilder ik ook postmodern, realistisch en gedetailleerd dus dat kwam goed uit." Al toe aan een volgende uitdaging? Ter Horst: "Een kinderboek mogen illustreren, dat is mijn grote wens."

Deze full-color illustraties plus het afwijkende formaat van het boek maken *Teken van Leven* een unieke uitgave. Hulde voor deze durf.

Bernard T. Tervoort - Teken van leven. Uitgeverij Gianni. ISBN 9080748684. 223 blz. Prijs 22, 50 euro.

Op zaterdag 18 december 2004 vindt om 16:00 uur de presentatie plaats van Teken van Leven in de museumkelder van hotel Derlon aan het Onze Lieve Vrouweplein in Maastricht. Deze historische misdaadroman wordt ingeleid door neerlandicus René Corten. Bovendien is er een expositie van de speciaal voor Teken van Leven geschilderde initialen van beeldend kunstenaar Hans ter Horst.